

Verksamhetsberättelse 2017

Kommunstyrelsen/Intern Service

Uppdrag och verksamhet

Intern Service genomför tjänster inom områdena fastighet, kost, städ, hyresadministration och övrig service, så kallade FM-tjänster.

Fastighet ansvarar för, underhåller och sköter kommunens fastigheter. Enheten planerar, projekterar byggnation samt ansvarar för bygglämnad.

Kost levererar måltider till kommunens verksamheter.

Städ utför städning i lokaler med kommunal verksamhet.

Hyresadministrationen hyr ut kommunens lokaler och hyr in och administrerar lokaler.

Kontakten levererar servicetjänster efter kommunens behov bland annat kommunbutik, fordonspool, vaktmästeri, konferensrum, nycklar med mera.

Viktiga händelser och resultat under året

Kommentar:

Intern Service redovisar vid bokslut ett överskott mot budget med 2,4 mnkr för 2017 varav Fastighet 1,0 mnkr, Kost 0,4 mnkr och Städ 1,0 mnkr. Överskottet grundar sig bland annat i effektiviseringar på Städ, svårigheter att tillsätta vakanser på Kost samt att Fastighet har skjutit en del planerade underhållsåtgärder på framtiden.

Fastighet är i ett skede som innebär ett stort byggande av nya skolor, förskolor och äldreboenden. Projekten har gått som planerat. Stort underhålls- och renoveringsarbete har bedrivits parallellt med detta på de befintliga fastigheterna.

Deltagandet i benchmarkingprogrammet EY har visat ett gott resultat inom alla enheter vilket styrker att vi håller god kvalitet till jämförelsevis låg kostnad.

Städ fick ett stort antal tillkommande objekt och utökning av befintliga kontrakt mot både Barn & Skola och Utbildning.

Kontakten tog över fordonsadministrationen från Kommunstyrelsens verksamheter från 1 september.

Kosts jobb med bemanningsfrågan har varit viktig och kommer även fortsättningsvis vara det på grund av bristen på kockar.

Intern Service har lyckats erbjuda heltidstjänster för den personal som önskat detta.

Uppdrag till nämnden enligt inriktningsbeslutet

- Fastighet - prioritera underhåll för långsiktig ekonomisk hållbarhet
- Kost - i samverkan med berörda nämnder förbättra matupplevelsen
- Att tillsammans med berörda nämnder fortsätta arbetet med att implementera tillagningskök i den takt ekonomin tillåter
- Maten ska lagas från grunden så nära kunden som möjligt med bra råvaror
- Andelen upphandlade ekologiska och FairTrade-produkter ska öka i kommunen

Kommentar:

Fastighet - prioritera underhåll för långsiktig ekonomisk hållbarhet

Enheten har kategoriserat underhållsåtgärderna, 75 procent av åtgärderna skall vara värdebevarande. Ett ständigt arbete pågår för att nå detta mål. 2017 uppnåddes målet.

Kost - i samverkan med berörda nämnder förbättra matupplevelsen.

Samverkan sker systematiskt med berörda nämnder. Projekt "matkasse" har blivit mycket uppskattat. Projektet har också blivit omtalat nationellt. Ett införandesteg i projektform har blivit beviljat under hösten.

Att tillsammans med berörda nämnder fortsätta arbetet med att implementera tillagningskök i den takt ekonomin tillåter.

Beaktas vid varje nybyggnation. Aktuella objekt är Sjölunda skola, Nya Majåkerskolan och Skogsbäcken/Stenporten.

Maten ska lagas från grunden så nära kunden som möjligt med bra råvaror.

Kost strävar hela tiden att öka andelen mat lagad från grunden. Mätningar hur mycket mat som lagas från grunden har gjorts. Målet för 2017 har uppnåtts.

Andelen upphandlade ekologiska och Fairtrade-produkter ska öka i kommunen.

Den nya livsmedelsupphandlingen är klar och gav många miljömärkta varor dessutom en lokal producent av ekologiska ägg. Målet för inhandlade miljömärkta varor har uppnåtts.

Sammanfattande analys av styrkortet

Strategi	Antal indikatorer	Måluppfyllelse 2017	Förklaring till utfallet
Kund/brukaren i fokus	6 (8)	 2 4 0	<ul style="list-style-type: none"> • Brukar- och kundundersökningar har genomförts och handlingsplan är gjord. • Målinriktat arbete har gjorts för att uppfylla kundernas önskemål om verksamhetsförändringar. • Fastighet har infört ett digitalt felanmälningsystem som förenklar för kunderna. • Städ har genomfört kvalitetsuppföljningar i verksamheten med hjälp av ett nytt elektroniskt besiktningssystem. • Det har pågått ett omfattande arbete att bygga upp och effektivisera kommunens fordonshantering.
Lokal utveckling i ett globalt perspektiv	6 (7)	 2 2 2	<ul style="list-style-type: none"> • Fastighet har vid nybyggnation byggt enligt motsvarigheten Miljöbyggnad nivå silver. • Fastighet har bildat en energigrupp för att bland annat arbeta med brukarbeteende i kommunens fastigheter. • Kost har fortsatt arbetet med klimatsmart mat med att bland annat öka inslagen av vegetariska rätter. • Ett projekt för att skapa förvaring för mottagning av närproducerade livsmedel har startat. • Intern Service har påbörjat arbetet med projekt kemikaliesmart förskola.
En organisation i framkant	8 (13)	 6 1 1	<ul style="list-style-type: none"> • Intern Service har under året gjort stora återinvesteringar i framförallt äldre byggnader. • Det har arbetats effektivt inom energiområdet i såväl installations- som brukarperspektiv. • Målen för indikatorerna förbrukad el, energi samt produktionskapaciteten för solenergi har uppnåtts. • Förvaltningen har lyckats skapa heltid till alla som önskat. • Sjukfrånvaron har ökat jämfört med 2016 men ligger fortfarande lägre än för 2015. Andelen långtidsfrånvaro har ökat något. • Målet för ökad mängd lagad mat från grunden har uppnåtts. • Genom närvaro i olika nätverk har Kost strategiskt jobbat med att öka attraktionskraften för kockyrket. • Trots en volymökning på fem procent, har Städ lyckats optimera sin verksamhet och endast ökat personalkostnaderna med tre procent.

Sammanvägda indikatorer	13	 11 2 0	<ul style="list-style-type: none"> • Genom ett bra livsmedelsavtal och engagemang från kostpersonalen blev utfallet 38 procent inhandlade miljömärkta livsmedel. • Intern Service kundnöjdhet mäts årligen. Målet var att nå 81, utfallet blev 80 (index 0-100). • Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt. I nio av tio jämförelser inom Kost, Städ och Fastighet har Lidköpings kommun haft lägre kostnader än snittet. Fastighet förskola ligger något över medel. Värdet beror till stor del på att mycket medel har använts till underhåll och återinvestering. • Målet för andel värdebehållande underhåll i relation till totalt utfört underhåll har uppnåtts.
-------------------------	----	--	--

*Första siffran anger antal indikatorer som det varit möjligt att rapportera. Siffran inom parentes anger totalt antal indikatorer.

Lidköping – en välkomnande och hållbar kommun.

Måluppfyllnad och trend för respektive indikator visas på följande vis:

- = målvärdet är helt uppfyllt.
- = målvärdet är delvis uppfyllt.
- = målvärdet är inte alls uppfyllt.

Trenden visar bedömningen i relation till senaste utfall för respektive indikator:

- Utfallet är förbättrat jämfört med senaste utfall.
- Utfallet är oförändrat jämfört med senaste utfall
- Utfallet är försämrat jämfört med senaste utfall

Ingångsvärdet (iv) för de flesta indikatorer är från helår 2014 om inget annat anges.

Sammanvägda indikatorer

- Andelen miljömärkta livsmedel och Fairtrade av totala mängden livsmedel (mätt i kr) handlat av grossist
- Kundnöjdhet
- Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt: Kost, Städ och Fastighet
- Underhållsindikator: Andel värdebehållande underhåll i relation till totalt utfört underhåll

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
IS-SI Andelen miljömärkta livsmedel och Fairtrade av totala mängden livsmedel	30,7%	32,3%	34,4%	38,3%	34,0%		↗

(mätt i kr) handlat av grossist							
Kommentar: Genom ett bra livsmedelsavtal och stort engagemang från kostpersonalen blev ökningen markant.							
IS-SI Kundnöjdhet (index 0-100)	81,0	76,4	80,0	80,0	81,0		→
Kommentar: Intern Service kundnöjdhet mäts årligen i november, en handlingsplan har upprättats för att höja detta. Förvaltningen har uppnått 80 procent vilket är samma som i fjol.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Fastighet förskola, kr/m2	957	1 001	921	958	*		→
Kommentar: Värdet är till stor del avhängigt av hur mycket medel som har använts till underhåll/återinvestering/nybyggnation det analyserade året. Det är därför svårt att dra en generell slutsats.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Fastighet, skola, kr/m2	589	576	622	594	*		↗
Kommentar: Lidköpings kommun hade lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen. Värdet är till stor del avhängigt av hur mycket medel som har använts till underhåll/återinvestering/nybyggnation det analyserade året. Det är därför svårt att dra en generell slutsats.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Fastighet, äldreboende, kr/m2	766	757	807	591	*		↗
Kommentar: Lidköpings kommun hade näst lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen. Värdet är till stor del avhängigt av hur mycket medel som har använts till underhåll/återinvestering/nybyggnation det analyserade året. Det är därför svårt att dra en generell slutsats.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Kost, förskola, kostnad/dagsportion	22	28	29	31	*		→
Kommentar: Lidköpings kommun hade åter lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen.							
IS SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Kost, skola, kr/serverad lunch	30	29	32	32	*		→
Kommentar: Lidköpings kommun hade åter tredje lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt,	26	25	31	31	*		→

Kost, gymnasium, kr/serverad lunch							
Kommentar: Lidköpings kommun hade åter näst lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Kost, äldreboende, kostnad/dagsportion	91	124	104	112	*		→
Kommentar: Lidköpings kommun hade åter lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Städ, förskola, kr/m2	260	299	295	283	*		→
Kommentar: Lidköpings kommun hade åter fjärde lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Städ, skola, kr/m2	171	191	202	198	*		↗
Kommentar: Lidköpings kommun hade tredje lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen. Vid förra årets jämförelse hade Lidköping femte lägst kostnad.							
IS-SI Pris i jämförelse med mätbara kommuners snitt, Städ, gymnasium, kr/m2 (iv 2016)	179			148	*		↗
Kommentar: Lidköpings kommun hade näst lägst kostnad av samtliga kommuner som deltog i jämförelsen. Vid förra årets jämförelse hade Lidköping fjärde lägst kostnad.							
IS-SI Underhållsindikator: Andel värdebehållande underhåll i relation till totalt utfört underhåll	69,0%	75,0%	71,0%	75,0%	75,0%		↗
Kommentar: Målet har uppnåtts på grund av att det utförts stora underhållsåtgärder med höga värdeparametrar.							
*Målet är en lägre kostnad än snitt i EY jämförelse mot deltagande kommuner.							

Målbild 1 Lidköping 2030

Erkänt god livskvalitet, hälsosam miljö och bra service för alla gör att fler flyttar till Lidköpings kommun och vi är minst 45 000 lidköpingsbor.

KF INDIKATORER

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
-------	--------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-----------	-------

KF Befolkningsutveckling	347	248	226	226	388		-
-----------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	--	---

Kommentar:

Värdet för 2017 är från 2016. Utfallet för 2017 är inte klart men 31 september bodde det 39 487 personer i Lidköping vilket är en ökning med 252 personer jämfört med 31/12 2016 då det bodde 39 235 personer i kommunen. Ökningen är bättre jämfört med samma period 2016 då kommunen ökade med 174 personer. Enligt prognosen som SCB gjort för 2017-2030 så ska det bo 39 550 personer i kommunen 31/12 2017.

KF Lidköping som plats att leva och bo (index 0-100)	73	71		74	75		↗
--	----	----	--	----	----	--	---

Kommentar:

Medelvärde för de 131 kommuner som deltog 2017 är 60. Kvinnor är nöjdare jämfört med män. De som bor i centrum är nöjdare jämfört med de som bort utanför någon tätort.

KF Medborgare som är nöjda med kommunens verksamheter (Index 0-100)	65	67		68	67		↗
---	----	----	--	----	----	--	---

Kommentar:

Medelvärde är 55 för de 131 kommuner som deltog 2017. Medborgarna är nöjdare/lika nöjda med samtliga områden jämfört med 2015 med undantag av grundskolan. De som har egna erfarenheter av grundskolan är dock betydligt nöjdare jämfört med övriga som har svarat.

Målbild 2 Lidköping 2030

Lidköpings kommun är en mötesplats med fördubblat antal besökare

Målbild 3 Lidköping 2030

Det ska finnas jobb inom räckhåll för alla som vill bo i Lidköping och kommunikationer till och från Lidköping så man kan ta sig till och från utbildning och arbete

På väg mot en välkomnande och hållbar kommun

Strategi: Kunden/Brukaren i fokus

För oss som arbetar inom Lidköpings kommun står alltid kunder och brukare i fokus. Det är dem vi är till för och det är deras behov vi ska tillgodose. Lidköpings kommun ska ha en hög tillgänglighet och öppenhet för kunderna/brukarna och ge dem ett gott bemötande. Delaktigheten och nöjdheten hos kunderna/brukarna ska öka.

Framgångsfaktor: Flexibla tjänster med individen i centrum

Vi ska anpassa den kommunala servicen till att invånarna blir fler, att andelen äldre ökar och för att välkomna och integrera nya invånare. Vi ska anpassa de kommunala tjänsterna utifrån individuella behov. Kunderna ska ges ett gott bemötande, erbjudas hög tillgänglighet och god kvalitet. Vi vill att alla invånare och brukare ska vara nöjda med den service och de tjänster som Lidköpings kommun tillhandahåller.

Nämndens bidrag till Flexibla tjänster

- För att nå framgång krävs att förvaltningen ständigt håller sig á jour med utvecklingen. Det måste alltid skapas förutsättningar för personalen att driva verksamheterna effektivt och med en hög kvalitet. Samarbetet med kunderna är väsentligt. Nya intranätet med E-tjänster för

Intern Service leder till förenkling för kunder. Servicefunktion Kontakten stöttar med interna serviceärenden för att få en väg in.

- Det skall vara enkelt att nyttja Kontakten. I denna ingår från och med år 2018 möjlighet till tjänsterna: fordonsadministration, bilpool, cykelpool, kommunbutik, nyckelservice (tagg), konferensservice (Lidbeckska, Stadshuset), profilprodukter, vaktmästeri (Lidbeckska, Stadshuset), post, paket, rek, ID-kort, måltidskuponger, bränslefilsintegration, digital körjournal, vaktmästeritjänster, fordonshantering (service, besiktning och tvätt), konferensservice, lokalbokningar, budkörning, och flyttservice.
- Samverkan skall ske mellan Kontakten och Social & Arbetsmarknad för att hitta attraktiva arbetsuppgifter åt brukare som samtidigt ger låga kostnader för köpande förvaltningar.
- Förvaltningen arbetar med regelbundna mätningar av kostnad, kundnöjdhet och servicenivå för att kunna jobba mot ännu nöjdare kunder.
- Arbetet med att övergå från mottagningskök till tillagningskök sker i samråd med berörda förvaltningar. För att detta skall lyckas är det viktigt att det finns ekonomi och en vilja hos kunden att gå över till tillagningskök. Kost arbetar med att erbjuda kvalitativ och näringsriktig måltid lagad ifrån grunden så nära kunden som möjligt.
- En viktig långsiktig förbättringsåtgärd är att sänka energiförbrukningen. Detta skapar ekonomiska resurser för underhåll. För att behålla nöjda kunder internt och externt krävs det att det finns ett investeringsutrymme för snabbt uppkomna mindre investeringar.
- Som kommunen i helhet arbetar förvaltningen för en hållbar framtid. Arbeta med kemikaliesmart förskola skall genomföras. I detta arbete ska även hänsyn tas till arbetsmiljön för berörd personal.
- Kost kommer att stötta Vård & Omsorg med egenkontroller i de kök som ännu inte är överlämnade till Intern Service.
- Städ arbetar vidare med kvalitetssystemet My Score och utvecklar måltal som följs upp i dialog med förvaltningarna.

Kommentar:

Förvaltningen har arbetat med mätningar av kostnad, kundnöjdhet och servicenivå för att kunna jobba mot ännu nöjdare kunder. Arbetet med kemikaliesmart förskola pågår. I detta arbete skall det även tas hänsyn till arbetsmiljön för berörd personal.

Under hösten införde Fastighet ett digitalt felanmälanssystem. Detta förenklar för kunderna och medför att fastighetsfel blir åtgärdade snabbare och effektivare.

Fastighet har under året arbetat effektivt och målinriktat med att uppfylla kundernas önskemål om verksamhetsförändringar. Detta har varit möjligt genom att Fastighet har haft en riktad investeringsram för detta ändamål.

Städ har under året genomfört kvalitetsuppföljningar i verksamheten med hjälp av ett elektroniskt besiktningssystem. Resultaten har varit goda. Under hösten har två städrobotar som köpts in testats och utvärderats vid Sjölunda skola.

All konferensteknik har bytts ut i de allmänna konferensrummen i Stadshuset och Lidbeckska huset. En del i denna nya teknik är möjligheten till trådlös presentation, en enkel och modern presentationsform

som numera finns i stort sett i alla dessa rum. Fullmäktigesalens teknik har bytts ut i syfte att kunna erbjuda en mer driftsäker mötesmiljö avseende ljud och bild. Antalet genomförda webbsändningar har varit många, både för politiska möten och för Campus Västra Skaraborg.

Den 1 december driftsattes elektronisk betalning av varor i Stadshustes kommunbutik. Genom detta underlättas betalningen för våra interna kunder och underlättar för den interna fakturahanteringen.

Under hösten har det pågått omfattande arbete för att bygga upp och effektivisera kommunens fordonshantering.

Digitala körjournaler har tillämpats i kommunens bilpool. Detta har varit uppskattad och förenklat användandet för kunderna.

I de nybyggda och nyrenoverade köken har Intern Service skapat tillagningskök. Om köken drivs som tillagningskök beror på om det finns ekonomi och vilja hos kunden. Kost har som alltid arbetat med en kvalitativ och näringsriktig måltid lagad så nära kunden som möjligt.

Kost har stöttat Vård & Omsorg med att skapa nya egenkontrollprogram till deras avdelningskök samt utbildat deras kostombud.

KF INDIKATORER

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
KF Tillgänglighet (Andel kommuninvånare som upplever att det är lätt att komma i kontakt med tjänstemän eller annan personal i Lidköpings kommun)	7,0	6,6		6,9	7,2		↗
Kommentar: Medelvärde för de 131 kommuner som deltog 2017 är 6,0 (Betygsindex 0-10).							
KF Delaktighet (Kommuninvånarnas upplevda delaktighet och inflytande, index 0-100)	51	49		51	52		↗
Kommentar: Medelvärde är 40 för de 131 kommuner som deltog 2017. Nöjdheten har förbättrats inom samtliga områden: kontakt, information, påverkan och förtroende.							
KF Bemötande (Andelen kommuninvånare som upplever att de får ett bra bemötande av kommunens personal)	7,4	7,1		7,4	7,5		↗

Kommentar:

Medelvärde är 6,6 för de 131 kommuner som deltog 2017. Kvinnor är något nöjdare jämfört med män. Betygsindex 0-10.

KF Kundundersökning genomförd (%)	100%	100%	100%	100%	100%		→
-----------------------------------	------	------	------	------	------	---	---

Kommentar:

Intern Service genomförde en kundundersökning i november.

KF Andel besvarade samtal, telefoni (%)	53%	52%	53%	53%	67%		-
---	-----	-----	-----	-----	-----	---	---

Kommentar:

Indikatorn mäter svarsfrekvensen för samtliga samtal till kommunen. Från och med 2018 kommer uppföljningen att ske på kommunens huvudnummer som idag besvaras av Kontaktcenter. Det skiftet kommer visa på en markant förbättring av andelen besvarade samtal då Kontaktcenter besvarar ca 90 % av inkommande samtal. Värdet för 2017 är från 2016.

KF eblomlådan, digitala välfärdstjänster och självservice (medelvärde 0-3) (iv 2015)	1,8	0,2		2,0	2,0		↗
--	-----	-----	--	-----	-----	---	---

Kommentar:

Utveckling av e-tjänster pågår kontinuerligt och baserat på resultatet från e-blomlådan ligger kommunen relativt väl till i jämförelse med riket. På några års sikt kommer antalet nationella lösningar att öka och kommunerna måste skapa förutsättningar för att kunna finansiera och implementera dessa.

KF eblomlådan, ledning, arbetsätt och metoder för digital utveckling	1,8	1,8		1,8	2,0		→
--	-----	-----	--	-----	-----	---	---

Kommentar:

Ett digitaliseringsprogram med fokus på nödvändiga förutsättningar för digitalisering håller på att tas fram och ska antas av kommunfullmäktige. Avsikten är att skapa samling inom kommunens förvaltningar och bolag kring digitaliseringsfrågan och ange en kommunövergripande viljeinriktning för arbetet med digital utveckling samt att identifiera strategiska utvecklingsområden där vi behöver utveckla kommunens förmåga.

NÄMNDSINDIKATORER

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
IS Andel besvarade samtal (telefoni) (%)	94%	92%		92%	90%		-

Kommentar:

Värdet för 2017 är från 2015. Ingen mätning 2017. Från och med 2018 kommer uppföljningen att ske på kommunens huvudnummer som idag besvaras av Kontaktcenter.

Strategi: Lokal utveckling i ett globalt perspektiv

Lidköpings kommuns utveckling av lokalsamhället ska bygga på omvärldskunskap, lokala förutsättningar och delaktighet. De tre målbilderna för Lidköpings kommun år 2030 visar alla på kommunens vilja att utvecklas.

Framgångsfaktor: Möjlighet till en hållbar livsstil

Vi ska planera samhället så vi gör det möjligt för kommuninvånarna att ha en socialt-, miljömässigt- och ekonomiskt hållbar livsstil. Vi ska arbeta för en god miljö både lokalt och globalt. Viktiga delar i det arbetet är energi, klimat, resurshushållning och den fysiska planeringen. Vi ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande för att uppnå en god och jämlik folkhälsa. I en hållbar livsstil ingår att alla ska ha tillgång till ett rikt och brett utbud av kultur- och fritidsaktiviteter. Genom att satsa på tidiga och samordnade insatser för barn och vuxna så kommer färre personer att hamna i riskzonen för utanförskap. Alla ska ha möjligheten att vara delaktiga i den demokratiska processen och utvecklingen av samhället. Det ska vara tryggt och säkert att leva i Lidköpings kommun. Vi ska arbeta förebyggande och samtidigt ha en beredskap för att hantera allt från små olyckor till stora katastrofer.

Nämndens bidrag till Hållbar livsstil

- Fastighet kommer att vid nybyggnation bygga enligt motsvarigheten miljöbyggnad silver.
- Fastigheter kommer att ses över för att hitta så kallade helhetslösningar på energiområdet och på så vis göra fastigheterna mer energieffektiva. Solenergi kommer vid lämpliga objekt att tillvaratas.
- Större underhållsåtgärder skall samordnas med kundens förändrade behov, energiåtgärder och möjligheter till kostnadseffektiv och bra evakuering av verksamheten.
- Ytterligare fastighetsobjekt kommer att läggas in i det överordnade styr- och övervakningssystemet för att effektivisera driftoptimering.
- Underhållsintervallen måste vägas in vid nybyggnation. Detta kan kosta mer initialt vid investeringen men ger en lägre driftskostnad. Intern Service bygger hållbart.
- För att öka tryggheten och tillgängligheten skall det även fortsättningsvis göras åtgärder i fastigheter förvaltade av Intern Service.
- För att minska skadegörelse på fastigheter förvaltade av Intern Service krävs förebyggande åtgärder.
- Vid bygnadsåtgärder i kök kommer, redan i projekteringsstadiet, hänsyn tas till miljöarbetet avseende energianvändning, återvinning och omhändertagande av överproduktion.
- Arbetet fortgår med att näringsvärdesberäkna och kvalitetssäkra den mat som Kost tillagar.
- Förvaltningen skall öka nivån klimatsmarta livsmedel.
- Mottagning och utlämning av närproducerade livsmedel skall starta upp under 2018. Kostnader för denna verksamhet är fortfarande osäker.
- Det kvalitetsmättningsverktyg som är framtaget för städtjänster skall användas som en rutin för uppföljning och återkoppling mot medarbetare och kund.
- Städ kommer fortsätta att arbeta för att minska kemikalieförbrukningen och bli ännu mer miljövänliga, exempelvis genom att utvärdera möjligheten till att använda avjoniserat vatten.
- Städ kommer i dialog med förvaltningarna sätta upp fler skumtvålsautomater och erbjuda nya mer dryga pappershanddukar.

KF Klimatpåverkan		1	1	1	2		-
Kommentar: Det finns inget utfall för 2017. Värdet för 2017 är från 2016.							
KF Miljöranking	52	42	27	38	20		↘
Kommentar: Miljöplanen, som antogs av kommunfullmäktige i juni, innehåller många mål, viljeinriktningar och åtgärdsförslag som syftar till att långsiktigt förbättra kommunens miljöarbete.							
KF Trygghet (andelen medborgare som känner sig trygga)	68	59		61	66		↗
Kommentar: Medelvärde är 57 för de 131 kommuner som deltagit 2017. Män upplever sig tryggare än kvinnor							
KF Antal personer per 1000 invånare vårdade i slutenvård pga skada (iv 2013)	11,2		10,7	10,7	10,6		→
Kommentar: ÖJ Säkerhet och trygghet är ej sammanställd än för 2017. Senaste värdet är från 2016.							
KF Ohälsotal 20-29 år	19,0	34,5	20,3	21,8	19,0		↘
Kommentar: Ökad psykisk ohälsa är fortsatt den dominerande orsaken till sjukfrånvaro.							
KF Sjukpenningtal kvinnor 16-64 år	12,0	13,7	14,3	13,4	14,0		↗
Kommentar: Sjukpenningtalet fortsätter neråt, trenden gäller i hela landet (Försäkringskassan).							
KF Sjukpenningtal män 16-64 år	6,6	7,3	7,5	7,0	8,0		↗
Kommentar: Sjukpenningtalet fortsätter neråt, trenden gäller i hela landet (Försäkringskassan).							

Framgångsfaktor: Attraktiv utbildning och arbetsmarknad

Utbildning är nyckeln till arbete, hälsa och ett bra liv. Vi ska skapa goda förutsättningar redan från förskolan så att alla elever klarar grundskola och gymnasium. Vi ska motivera fler ungdomar till eftergymnasiala studier för att matcha kraven från en framtida arbetsmarknad. Det ska också finnas möjligheter till det informella livslånga lärandet och fritt kunskapsökande. Internationella kontakter ger ett lärande som förbereder för ett mer globalt samhälle.

Framgångsfaktor: Ett varierat och hållbart näringsliv

Vi skall skapa goda förutsättningar för att göra Lidköping till en särskilt attraktiv kommun för företag, entreprenörer, investerare och människor med idéer som vill starta eller driva företag. Vi skall stimulera nyföretagande, utveckling av befintliga företag och attrahera fler företag att etablera sig i

Lidköping. Genom att utveckla ett varierat näringsliv minskar samhällets sårbarhet för förändringar i omvärlden.

Nämndens bidrag till Hållbart näringsliv

Intern Service kommer att kommunicera resultatet i samband med upphandlingar. Företag som inte blir tilldelade vid upphandling inbjuds till möjligheten att ha en dialog om resultatet.

Kommentar:

Dialog med entreprenörer har skett efter avslutad upphandling. Intern Service har med stora investeringar och underhållsåtgärder bidragit till att skapa lokala arbetsmöjligheter.

Framgångsfaktor: En attraktiv destination

Lidköpings kommun ska till år 2030 ha utvecklats till en mötesplats med fördubblat antal besökare. Det finns redan flera välkända besöksmål i kommunen som bidrar till attraktiviteten. Utbudet av besöksmål, kultur- och fritidsevenemang ska utvecklas, och det ska vara brett och tillgängligt för alla. Det är viktigt att arbeta utifrån ett helårsperspektiv genom att satsa på både fritidsresenärer och affärsresenärer. För att lyckas krävs det samverkan mellan olika aktörer. Det krävs också ett välkomnande värdskap, digital tillgänglighet för information och bokning och bra kommunikationer för att resa hit. Ett steg på vägen är att tillsammans inom Biosfärsområdet Vänerskärgården med Kinnekulle arbeta för en hållbar besöksnäring.

Strategi: En organisation i framkant

Lidköpings kommun ska vara en organisation i framkant. Vi ska använda kommunens resurser på ett effektivt sätt så att de långsiktiga politiska målsättningarna om en hållbar utveckling kan uppfyllas. Våra verksamheter ska arbeta systematiskt med kvalitets- och förbättringsarbete vilket medför att vi använder vår tid och våra resurser på bästa sätt. Vi ska göra rätt saker på rätt sätt.

Framgångsfaktor: Engagerade medarbetare, god ekonomi och hög kvalitet

Engagerade medarbetare, en god ekonomi och hög kvalitet är förutsättningar för att Lidköpings kommun ska vara en effektiv organisation i framkant. Med ett gott ledar- och medarbetarskap får vi arbetsplatser som attraherar kompetenta medarbetare.

Hållbar resursanvändning och god ekonomisk hushållning innebär att vi ser till att resurserna på både kort och lång sikt räcker till att utföra den service som medborgarna har rätt till och efterfrågar. Det innebär också att inga resurser överutnyttjas vare sig ekonomiskt, miljömässigt eller socialt. Vi ska erbjuda kostnadseffektiva tjänster av hög kvalitet. Vi ska skapa ökad effektivitet i alla verksamheter genom ett systematiskt kvalitetsarbete.

Nämndens bidrag till Engagerade medarbetare

- Intern Service avser att delta i benchmarkingprogram 2018. Dessutom fortsätter man med införandet av ett mer systematiskt arbete med ständiga förbättringar och införandet av verksamhetsledningssystemet.
- Intern Service tar emot praktikanter från utbildningar för att säkerställa framtida rekryteringsbehov.
- I strävan att tillgodose tillsvidareanställd deltidsanställd personal eventuella önskemål om heltid genomförs ett samordnat arbete årligen där det skapas heltid för alla som önskar.
- Förvaltningen kommer fortsätta sträva efter att öka mångfalden vid enheterna.

- Intern Service lägger vikt vid en mer jämställd könsfördelning vid enheterna.
- Avtalstroheten är hög, nivåerna skall behållas höga.
- Fastigheternas värde är starkt kopplat till den verksamhet som den är anpassad för. Beståndet är idag vanligtvis äldre än den ursprungliga avskrivningstiden. Detta innebär att det krävs reinvesteringar även framöver.
- Intern Service skall se till helhetslösningar som är positiva för kommunkoncernen i samband med omställningen av äldreomsorgen.
- Arbete med hyresgästernas brukarbeteende med avseende på energianvändning skall utvecklas. Det har skapats investeringsutrymme för så kallade helhetslösningar på energiområdet och på så vis långsiktigt göra fastigheterna mer energieffektiva. Vid byggnation ska det väljas material med lång hållbarhet, litet underhållsbehov och som är miljövänliga.
- Kost kommer fortsätta förbättra arbetsmiljön i köken och skapa mer möjligheter för att tillaga mat från grunden med samordning. Genom att laga mat från grunden skapas utrymme för kreativitet och arbetsglädje hos personalen.
- Vid ombyggnationer och förändringar i tillagningen, för att höja kvaliteten, kan kostnaden slå igenom mot kund. Eventuella kostnader vid kommande omställning från mottagningskök till tillagningskök har inte tagits i beaktande för 2019 och 2020.
- Storhushållsprisindex är svårt att förutspå. Indexet påverkas av väder, skördar, valuta mm. Höjningen för kost 2018 är 3,0 procent. I höjningen mot kund baseras det på lönekostnadsökningar, hyreshöjningar och ett genomsnittligt storhushållsprisindex fem år tillbaka. Ekologiska livsmedel vägs in i priserna mot kund. Vid inköp av miljömärkta och klimatsmarta livsmedel skall flera faktorer övervägas.
- Effektiviseringar och fortsatt utveckling av produktionsplanering vid Städ kommer innebära att 2018 års timpriser höjs med 2,5 procent.
- Om det finns önskemål från förvaltningarna är Intern Service beredda att ta över ytterligare servicetjänster.
- Intern Service skall arbeta förebyggande för att skapa förutsättningar för bristkompetenser såsom ingenjörer och kockar.
- Städ fortsätter satsningen med att certifiera alla lokalvårdare. Vidare satsar enheten på golvvårdsambassadörer som skall ha specialistkompetens golvvård.
- Självkostnadsprincipen används för Intern Service tjänster.
- Förvaltningen har arbetat fram ett antal resultatpåverkande åtgärdsförslag. Kommande huvudavtal förutsätter en viss effektivisering hos Intern Service.

Kommentar:

Inom Intern Service finns många engagerade medarbetare som tagit emot olika typer av praktikanter under året.

Fastighet har under året gjort stora återinvesteringar i framförallt äldre byggnader. Det har arbetats effektivt inom energiområdet i såväl installations- som brukarperspektiv. Riktlinjerna för hållbart

byggande har styrt byggnationerna till exempelvis miljömässiga val, låg driftskostnad och lång hållbarhet.

Med hjälp av engagerade medarbetare har andelen svenska livsmedels- och ekologiska inköp har aktivt ökats vilket syns på prisbilden för måltiderna. Även andelen vegetariska alternativ har utvecklats och ökat. Detta är en del av det klimatsmarta arbetet.

Genom närvaro i olika nätverk såsom Svenska kommuners branschråd och Skolmatsakademien har Kost strategiskt jobbat med att öka attraktionskraften för kockyrket.

Trots en stor volymökning av antalet uppdrag motsvarande fem procent, har Städ lyckats optimera sin verksamhet och inte ökat personalkostnaderna mer än tre procent.

Satsningen på certifierade lokalvårdare fortsätter. Städs egen utbildningslokal innebär att verksamheten kommer kunna ha en mer effektiv och löpande fortbildning av lokalvårdare. Speciellt utsedda lokalvårdare har fått rollen som golvvårdsambassadörer och kommer ha fördjupad kunskap inom golvvård. Under vintern kommer även försök till digitaliserad utbildning via applikationer att testa i verksamheten.

Inom Städ har det gjorts extra insatser för att hjälpa de som har en långtidssjukskrivning. Kommunens hälsoutvecklare har hjälpt till på individnivå. Generellt informeras alla medarbetare om de rutiner som finns vid sjukfrånvaro på arbetsplatsträffar.

För att minimera antalet ofrivilliga deltidsanställningar så ställs frågan om utökad sysselsättningsgrad systematiskt varje höst. De som önskar utöka sin sysselsättningsgrad får sedan det från och med årsskiftet. Alla som önskat utöka sin tjänstgöringsgrad under året har erbjudits det snarast möjligt ur ett verksamhetsperspektiv.

KF INDIKATORER

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
KF Medarbetarengagemang (HME)	82		80	80			-
Kommentar: Utfallet för 2017 är från 2016. Nästa mätning görs 2018 och därför finns det inget resultat eller målvärde för 2017.							
KF Möjligheter till kompetensutveckling för medarbetarna (index 0-5)	3,70			3,70			-
Kommentar: Utfallet för 2017 är från 2014. Nästa mätning görs 2018 och därför finns det inget resultat eller målvärde för 2017.							
KF Sjukfrånvaro (%)			6,1%	6,9%	4,8%		↘
Kommentar: Sjukfrånvaron är 5,7 procent i kommunen som helhet, vilket en marginell minskad sjukfrånvaro jämfört med 2016. Nivån på minskningen har dock inte varit i den omfattning som skulle behövts för att nå målbilden. Sjukfrånvaron har minskat i huvudsak från våren 2017 på totalen. Sjukfrånvaron inom Intern Service har ökat från 6,09 till 6,82 jämfört med samma period 2016 men ligger							

fortfarande lägre än sjukfrånvaron för samma period 2015. Ökningen av sjukfrånvaron sker främst inom Städ. Andelen av sjukfrånvaron som är långtidsfrånvaro har till skillnad från kommunen i stort ökat något.

KF Andel tillsvidareanställda med en heltidstjänst i grunden			81%	82%	85%		↗
--	--	--	-----	-----	-----	--	---

Kommentar:

Andelen heltidsanställda i kommunen totalt är 90 procent. Samtliga förvaltningar når målvärdet förutom en. En stor förändring på totalen har skett i förhållande till 2016 till följd av att Vård & Omsorg nu har övergått från projektform till en bestående modell.

Andelen heltidsanställda inom Intern Service har ökat något sedan föregående år. Det finns inga ofrivilliga deltider inom Intern Service.

KF Ledarskapsindex (betygsindex 0-5)							-
--------------------------------------	--	--	--	--	--	--	---

Kommentar:

Nästa mätning görs 2018 och därför finns det inget resultat eller målvärde för 2017.

KF Budgetföljsamhet +/- (%)	1,0%	1,0%	0,7%	0,6%	1,0%		→
-----------------------------	------	------	------	------	------	--	---

Kommentar:

Intern Service har en budget i balans.

KF Internkontroll genomförd (%)	100%	100%		100%	100%		→
---------------------------------	------	------	--	------	------	--	---

Kommentar:

Internkontrollen har genomförts och förslag till åtgärder har skrivits på de punkter där det fanns behov av förbättring.

KF Resultat Kommunkompassen	549			549	600		-
-----------------------------	-----	--	--	-----	-----	--	---

Kommentar:

Utfallet för 2017 är från förra kommunkompassen som gjordes 2014. Nästa kommunkompass planeras att utföras 2018 enligt inriktningsbeslut 2018-2020.

KF Miljöledning sammanvägd indikator		2	2	2	2		-
--------------------------------------	--	---	---	---	---	--	---

Kommentar:

Det finns inget tillgängligt utfall för 2017. Värdet för 2017 är från 2016.

NÄMNDSINDIKATORER

Titel	Ingångsvärde	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Målvärde 2017	Bedömning	Trend
IS Elanvändning i fastigheter förvaltade av IS, kWh/m ²	67	66	62	59	63		↗
Kommentar: Gammal belysning och ventilation som drar mycket el har bytts ut. Solcellsproduktionen har ökat vilket minskar mängden köpt el.							
IS Energianvändning för uppvärmning i fastigheter förvaltade av IS, kWh/m ²	114	108	102	102	103		→

Kommentar:

Fortsatt effektivt arbete gör att vi bedömer att målet för 2020 kommer att nås.

IS Produktionskapacitet av solenergi i IS fastigheter, MWh	45	58	266	285	155		↗
---	----	----	-----	-----	-----	---	---

Kommentar:

2017 har två nya solelsanläggningar installerats. En solvärmeanläggning i Tolsjö har tagits ur bruk, den kommer sannolikt att ersättas med solelsanläggning.

IS Öka mängden lagad mat från grunden	63,0%	65,0%	72,0%	69,0%	66,0%		↘
---	-------	-------	-------	-------	-------	---	---

Kommentar:

Målet har uppnåtts men är något lägre än året innan. Som matsedeln och matlagningen är nu kommer andelen lagad mat från grunden att vara runt 70 procent. Kost arbetar vidare för att hitta vägar att öka andelen.

Framgångsfaktor: Gränsöverskridande samverkan

I kommunen ska vi vara öppna för och utveckla samverkan, samarbete och samgående. Det ska ske inom fler områden med fler partners, såväl internt som externt, lokalt som globalt. För att vara drivande i samhällsutvecklingen krävs det att vi har kunskap och förståelse för samspelet mellan olika lokala, nationella och internationella processer. Samverkan ger ökad förståelse för andra och nya erfarenheter. Kommunens roll förändras och samverkan sker med fler aktörer från olika delar av samhället, till exempel ideell sektor, privata företag och genom ökad delaktighet från medborgare, kunder/brukare. Samverkan kan också vara ett sätt att hitta resurseffektiva lösningar för uppgifter som kommunen inte själv har resurser att klara.

Nämndens bidrag till Gränsöverskridande samverkan

- Samverkan inom området interna servicetjänster sker i olika typer av nätverk.
- Ett internationellt samarbete inom energiområdet genomförs under budgetperioden.
- Intern Service strävar efter att finnas representerade på externa evenemang i syfte att utveckla kunddialogen och att marknadsföra sig som en attraktiv arbetsgivare.
- Intern Service skall ha en kontinuerlig dialog med sina leverantörer som man har avtal med.

Kommentar:

Samverkan inom området interna servicetjänster har skett i olika typer av nätverk och ett internationellt samarbete inom energiområdet har pågått under året.

Ekonomi

Driftsredovisning, mnkr

	2015	2016	2017
Intäkter	404,7	380,7	403,8
Kostnader	-401,6	-379,8	-401,4
Nettokostnad	3,1	0,9	2,4
Budgetavvikelse	7,1	4,9	2,4

Intern Service redovisar vid bokslut ett överskott mot budget med 2,4 mnkr för 2017 varav Fastighet 1,0 mnkr, Kost 0,4 mnkr och Städ 1,0 mnkr. Överskottet grundar sig bland annat i effektiviseringar på Städ, svårigheter att tillsätta vakanser på Kost samt att Fastighet har skjutit en del planerade underhållsåtgärder på framtiden samt lägre driftskostnader än budgeterat.

Verksamheternas ekonomi, mnkr

	2015	2016	2017	Budgetavvikelse
Fastighet	0,3	0,0	1,0	1,0
Kost	1,9	0,8	0,4	0,4
Städ inklusive Kontakten	0,9	0,1	1,0	1,0
Summa	3,1	0,9	2,4	2,4

Resultatöverförda medel för Kost och Städ från 2016 har inte nyttjats under året.

Verksamheternas ekonomi, mnkr

Fastighet	2015	2016	2017	Budgetavvikelse
Intäkter hyror	189,9	158,2	163,8	-7,9
Intäkter för externt inhyrda lokaler	41,4	44,4	50,8	4,6
Övriga intäkter	4,7	3,4	4,6	0,5
Summa intäkter	236,0	206,0	219,2	-2,8
Hyror betalda för externt inhyrda lokaler	-41,2	-44,6	-49,9	-3,8
Fastighetsdrift inkl fastighetsadm/stab	-65,9	-70,2	-70,2	4,7
<i>varav personal</i>	<i>-18,2</i>	<i>-19,3</i>	<i>-20,7</i>	<i>1,3</i>
Felavhjälpande underhåll	-6,1	-7,2	-6,9	-1,1
Planerat underhåll	-38,3	-15,8	-19,4	-0,8
Övrigt	-1,2	0	0	0
Ränta och avskrivning	-83,0	-68,2	-71,8	4,8
Utrangering	0,0	-0,6	0	0
Summa kostnader	-235,7	-206,0	-218,2	3,8
Summa nettokostnad	0,3	0,0	1,0	1,0

Utfallet är rensat från interna intäkter/kostnader inom Fastighet

- Fastighet visar ett resultat för 2017 med en positiv avvikelse mot budget med 1,0 mnkr. Detta överskott förs till Intern Service/Fastighets underhållsfond. För 2017 har inga medel avropats från underhållsfonden. Överskottet beror på lägre driftskostnader än budgeterat och att vissa underhållsåtgärder har skjutits på framtiden.
- Under 2017 har ett nytt fastighetssystem införskaffats och modulerna har köpts in och arbetet med att införa dem har påbörjats, under hösten har modulen felavhjälpande underhåll startats och andra moduler håller på att byggas upp.
- Fastighet bedriver för tillfället ett stort antal byggnationsprojekt. Några av dem ligger något senare än plan därför blir det en differens på kapital-/driftskostnader och motsvarande differens på hyresintäkter.

- En fortsatt ökning av inhyrda lokaler har skett under året.
- I samband med renoveringsprojekt/ombyggnationer genomförs underhållsåtgärder.

Kost	2015	2016	2017	Budget- avvikelse
Intäkter försäljning m m	88,2	90,4	94,4	1,1
Personal	-36,7	-39,4	-42,0	-0,7
Kökshyror	-8,3	-8,4	-8,8	0,3
Livsmedel	-34,0	-34,5	-35,8	0,8
Tjänster, inventarier, förbr. material, mm	-6,1	-6,2	-5,9	-1,3
Gemensam stab/administration	-1,1	-1,1	-1,4	0,1
Ränta och avskrivning	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Summa kostnader	-86,4	-89,6	-94,0	-0,7
Summa nettokostnad	1,9	0,8	0,4	0,4

- Kost visar på ett överskott mot budget med 0,4 mnkr. Överskottet kommer främst från vakanser då det råder brist på kockar och dessa tjänster är svåra att tillsätta.
- Intäkter och personalkostnader har ökat då nya serveringsställen tillkommit inom förskolan och skolan. Serveringsställen som tillkommit under året är Nya förskolan Lidåker, Margretelunds förskola och Sjölunda skola.
- Kostnaden för livsmedel har ökat med 3,7 procent och kan hänföras till ökade antalet portioner inom förskolan och skolan samt att andelen ekologiska inköp som har ökat till 38 procent. Utan det nya livsmedelsavtalet hade kostnadsutvecklingen för livsmedel varit högre.
- Kost har fortsatt att inhandla utrustning och arbetsredskap som bidrar till en förbättrad arbetsmiljö i köken.

Verksamheternas ekonomi, mnkr

Städ (Inklusive Kontakten)	2015	2016	2017	Budget- avvikelse
Intäkter sålda tjänster	49,0	51,8	54,2	2,4
Personal	-39,9	-42,0	-43,5	0,5
Förbrukningsmaterial	-1,6	-1,9	-1,8	-0,3
Förbrukningsinventarier/arbetsredskap/kläder	-1,1	-1,3	-1,7	-1,2
Gemensam stab/administration	-0,6	-0,7	-0,8	0,0
Övrigt (kontorsbutik, bilpool, mm)	-4,7	-5,7	-5,2	-0,3
Ränta och avskrivning	-0,2	-0,1	-0,1	0,1
Summa kostnader	-48,1	-51,6	-53,1	-1,2
Summa nettokostnad	0,9	0,1	1,0	1,0

- Städ inklusive Kontakten visar på en positiv avvikelse på 1,0 mnkr.
- Inom Städ har man fått flera nya uppdrag inom förskolan, skolan och gymnasiet vilket genererat ökade intäkter. Städ har genomfört effektiviseringar till följd av fler uppdrag och bidragande samordningsvinster.
- Städ har i år fortsatt med satsningar såsom utbildning för att få yrkescertifikat samt inköp av maskiner.
- Kontakten inkluderar verksamheter som kontorsbutik, bilpool, vaktmästeri Stadshuset, konferensrumservice och från september togs Fordoncentralen över från Kommunstyrelsens verksamheter. Kostnader och intäkter redovisas på Kommunstyrelsens verksamheter året ut och budgeten flyttas till 2018. Delar av Kontakten är inte fullt ut finansierad.

Balansräkning

Utdrag ur balansräkningen som är knutna till Intern Service/Fastighet			
Utgående balans, mnkr	2015	2016	2017
Anläggningstillgångar Fastigheter och inventarier	823,0	898,9	1 106,8
Långfristiga skulder	780,0	780,0	1 095,0
Eget Kapital/underhållsfond	29,5	27,2	28,2

Intern Service tecknar årligen 5-åriga reverser. För året har nya reverser tecknats motsvarande den revers som löpt ut och för de investeringar som varit under året. Totalt uppgår reverserna till 1 095 mnkr.

Fastighets resultat överförs till underhållsfonden. Underhållsfonden uppgår vid bokslutet till 28,2 mnkr inklusive årets resultat.

Nyckeltal och verksamhetsmätt

Fastighet	2015	2016	2017
Förvaltade lokaler för kommunal verksamhet m2	232 100	234 700	237 500
Externt inhyrda lokaler m2	45 600	50 800	54 500
Driftkostnad inkl planerat UH kr/m2	461	380	386
Kapitalkostnader kr/m2	350	291	296
Täckningsgrad %	100	100	100

Ytorna för egenägda lokaler har ökat under 2017, största orsaken är att Sjölunda skola etapp 1 stod klar till höstterminens start. Etapp 2 är klar till vårterminen 2018 start men är inte inkluderad i ovanstående siffra. Även andra tillbyggnationer och rivningar har påverkat ytan.

Externt inhyrda lokaler ökar mellan åren, de största ökningarna står den nya förskolan på Lidåker för som ägs av AB Bostäder samt ytor inom Vård & Omsorg och Utbildning.

Kost	2015	2016	2017
Skolluncher antal portioner**	949 399	960 579	968 557
Förskola, antal dagsportioner**	244 096	242 193	257 264
Äldreomsorg antal dagsportioner	181 311	168 516	152 745
Äldreomsorg antal dagsportioner endast personalkostnad*		9 936	13 050
Snittkostnad skola kr/lunch	34	35	36
Snittkostnad förskola kr/dagsportion	70	72	78
Snittkostnad äldreomsorg kr/dagsportion	126	129	142
Täckningsgrad %	102	101	100

*Från och med våren 2016 lagar Kosta kockar maten på Majgården och Grodden.

Vård & Omsorg står för livsmedel och Intern Service för personalresurserna.

**Personalmåltider ej inkluderade

Antalet skolluncher har fortsatt att öka i takt med antalet ökande elever. Inom fritidsverksamheten finns en ökning av måltider, ökningen av serverade måltider är större än ökningen av antalet inskrivna

barn. Även inom förskolan ligger ökningen av dagsportioner högre än ökningen av antalet barn. Detta indikerar att fler barn har längre dagar inom barnomsorgen.

Inom Vård & Omsorg har antal portioner sjunkit. Detta beror på att man gjort förändringar för livsmedelsinköpen på ett boende, minskat platser på boenden och påverkan av pågående ombyggnationer. Inom hemvården har antalet portioner sjunkit i flera år som en följd av flera mötesplatser har öppnat. Snittkostnaden för dagsportionerna inom äldreomsorgen har ökat på grund av volymminskningar och att fasta kostnader kvarstår.

Städ	2015	2016	2017
Antal städtimmar	173 000	174 000	177 200
Städintäkt kr/m ²	231	231	234
Täckningsgrad %	102	102	102

Antalet städtimmar har ökat mellan åren. Utökade städobjekt är främst Margretelunds förskola, Nya Lidåker förskola, modul på Lidåker, Sjölunda skola, De la Gardie Norra och Campus.

Investeringar

Underlag för investeringsredovisningen totalt för kommunen

Belopp i tkr

Nr	Objekt	Totalkalkyl	Prognos för total netto-investering	Budget 2017	Nettoinvestering 2017	Avvikelse 2017
1	Sjölunda skola	130 000	130 000	88 125	77 115	11 010
2	Majåkerskolan	120 000	120 000	58 006	56 605	1 401
3	Skogsbäckens förskola	40 000	40 000	26 452	11 265	15 187
4	Lugnet/Tolsjö/Östhaga/Solhaga/Guldvingen/Bäckliiden	165 000	165 000	64 043	23 671	40 372
5	Energisparåtgärder			18 946	15 851	3 095
6	Övergång från mottagningskök till tillagningskök			13 664	358	13 306
7	Återinvesteringar			35 748	35 272	476
8	Anpassningar och övriga investeringar			15 653	7 470	8 183
9	Inventarier Intern Service			1 229	371	858
10	Utredning Parketten/Näcken	500	114	500	114	386
11	Distributionscentral (för lokala producenter)	1 000	1 000	1 000	81	919
12	ÅVC förskola anpassning av lokaler			8 831	8 831	0
13	Margretelunds Fritidsgård omställning	3 000	3 000	3 000	3 000	0
14	Larmcentral Räddningstjänsten	4 000	6 000	1 242	3 285	-2 043
15	Slangtvätt	1 500	1 500	1 500	47	1 453
16	Guldvingens vårdcentral Närhälsan	12 500	12 500	12 498	472	12 026
17	Ågårdens vårdcentral Närhälsan	11 500	10 500	8 930	6 405	2 525
18	Örslösa skola/förskola			400	3	397
19	Björkhaga Järpås			1 513	357	1 156
20	Solceller De la Gardie			241	67	174
21	Omställning ÅVC			200	40	160
22	Månesköldskolan			130	13	117
23	Mindre omställningar V&O			1 519	1 143	376
24	Omklädningsrum Lilleskog	3 000	3 000	2 500	2 372	128
25	Lärmiljöutveckling enl Barn & elevplan 2016-2022				169	-169
26	Ängsholmens förskola				591	-591
	Summa	492 000	492 614	365 870	254 968	110 902

Beskrivning av objekten (kortfattad)	Kommentarer till eventuella avvikelser mellan budget 2017 och utfall 2017
1 Byggnation av F-6 skola. Etapp 1 togs i bruk hösttermin 2017 och etapp 2 till vårterminens start 2018	Utemiljön kommer göras klar vår 2018, garantipengar är avsatta. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
2 Byggnation av F-6 skola. Byggnation pågår, klar till höstterminens start 2018	Projektet löper enligt plan. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
3 Byggnation av ny förskola, kök och matsal i anslutning till Stenportsskolan.	Byggstart försenad på grund av inkomna anbud var för höga, förfrågningsunderlag omarbetades och ny förfrågan gick ut. Byggnation påbörjades under hösten 2017. Medel flyttas med till 2018.
4 Ombyggnationerna kopplade till omställning inom äldreomsorgen löper på. Lugnet blev klart i november, Bäckliden pågår och är klart nästa höst, ÅVC pågår och Tolsjö är i uppstartsläge	Ombyggnationerna ligger något senare än från början planerat. Kvarvarande medel flyttas över till 2018.
5 Energisparåtgärder	Några investeringar i energisparåtgärder är inte klara till årsskiftet och kvarvarande medel flyttas över till 2018.
6 Övergång från mottagningskök till tillagningskök	Större delen av medlen är inplanerade 2018 (tillagningskök och matsal på Stenporten) och 2019 (kök och matsal på Lidåker). Kvarvarande medel flyttas över till 2018.
7 Återinvesteringar	Vissa återinvesteringar blev inte klara till årsskiftet. Kvarvarande medel flyttas över till 2018.
8 Anpassningar och övriga investeringar	Flera beviljade projekt kom i gång sent på året och blir klara under 2018. Kvarvarande medel flyttas över till 2018.
9 Inventarier Intern Service	Behovet har inte varit så stort under året. Kvarvarande medel återlämnas.
10 Utredning Parketten/Näcken	Utredningen är klar och blev inte så kostsam som beräknats. Kvarvarande medel återlämnas.
11 Tillbyggnation på Vänerköket för att kunna ta emot lokala råvaror	Senarelagd projektstart än planerat. Byggnation kommer ske under 2018 och kvarvarande medel flyttas över till 2018.
12 Tillsammans med medel från omställning inom Vård & Omsorg bygga om till ändamålsenliga lokaler för förskola och äldreomsorg på ÅVC	Projektet löper på enligt plan.
13 I samband med renovering ställa om lokalerna till ändamålsenliga lokaler.	Projektet blev klart under hösten.
14 Bygga ny larmcentral på Räddningstjänsten	Projektet blev klart under slutet av 2017. Projektet har bedrivits tillsammans med Räddningstjänst och Myndigheten för Samhällsberedskap (MSB), MSB har varit med och finansierat projektet med 2 mnkr. Detta investeringsbidrag ligger inte inne i projektet varför det redovisas en differens med motsvarande belopp.
15 Ta bort befintlig slangtvätt och bygga nya utrymmen för kontaminerad utrustning	Projektet kommer genomföras under 2018 och kvarvarande medel flyttas över till 2018.
16 Ombyggnation åt Närhälsan på Guldvingens vårdcentral	På grund av ändrade önskemål från verksamheten har projektet dragit ut på tiden, inkomna anbud var för höga så projektet håller nu på att arbetas om. Byggnation startar sannolikt sommaren 2018.
17 Ombyggnation åt Närhälsan på Ågårdens vårdcentral	Projektet blev klart i slutet av 2017, beslutade medel kommer ej behöva nyttjas fullt ut, 1 mnkr återlämnas och resterande medel flyttas över till 2018.
18 Örslösa skola/förskola	Avsatta medel under garantitiden. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
19 Björkhaga Järpås	Avsatta medel under garantitiden. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
20 Solceller De la Gardie	Projektet som avser solceller på De la Gardiegymnasiet, Stadshuset och Räddningstjänst är klart, resterande medel återlämnas.
21 Omställning ÅVC	Avsatta medel under garantitiden. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
22 Månesköldskolan	Avsatta medel under garantitiden. Kvarvarande medel flyttas över till 2018
23 Mindre omställningar V&O	Fortsatta behov för mindre omställningar finns hos Vård & Omsorg. Kvarvarande medel flyttas över till 2018.
24 Omklädningsrum Lilleskog	Projektet löper på och beräknas bli klart under våren. Medel flyttas över till 2018.
25 Lärmiljömedel	Projekt är uppstartade i slutet av 2017 och medel förskottas från beviljade medel 2018.
26 Ängsholmens förskola	Arbetet att ta fram handlingar till en ny förskola är påbörjad. Medel förskottas av preliminärt beviljade medel 2018.

Ombudgetering för projekt som löper över årsskiftet lämnas in enligt bilaga. Detsamma gäller objekt som förskotteras.

Större investeringsprojekt

Nybyggnation, Sjölunda Skola

Projektering påbörjades i januari 2015. Ett och ett halvt år senare, i juni 2016, startades bygget av en F-6 skola för 350 elever. Skolan togs delvis i bruk i augusti 2017. Slutbesiktning av byggnaden skedde i december 2017 varpå denna överlämnades i sin helhet till verksamheten. Utvändig mark färdigställs under våren 2018 och projektet kommer slutredovisas till hösten 2018.

Nybyggnation, Majåker skola

Projektering påbörjades i januari 2016. Byggnation av en ny F-6 skola för 300 elever startade i oktober 2016 med att den gamla skolan revs. Skolan kommer att slutbesiktigas i maj 2018 och verksamheten flyttar in i augusti 2018. Projektet slutredovisas under hösten 2018.

Nybyggnation, Skogsbäckens förskola

Förstudien startade i februari 2016 följt av projektering i augusti samma år. Byggnation av denna förskola med tillhörande kök och matsal för Stenportens barn startade i augusti 2017. Förskolan kommer ha plats för 90-100 barn och beräknas vara färdig sent på hösten 2018. Projektet kommer att slutredovisas under vintern 2019.

Nybyggnation, Margretelund modulförskola

Projektering startade i november 2016. Förskolan består av fyra avdelningar med kapacitet på 72 barn samt ett mottagningskök. Förskolan stod klar att tas i bruk i slutet av mars 2017. Modulerna hyrs av Barn & Skola.

Nybyggnation, Räddningstjänsten, carport samt ny parkeringsyta

Projektering startade efter semestern 2017. Fysisk byggnation påbörjades strax efter detta. Ny carport kommer att byggas över befintlig parkering samt att ny intilliggande yta för åtta bilar på befintlig gräsyta blir asfalterad. De nya parkeringsytorna tas i drift löpande men senast under början av 2018.

Ombyggnation, Ågårdens äldreboende samt förskola

Projektering påbörjades sent 2016 och byggnationen startade augusti 2017. Byggnaden beräknas att tas i bruk i olika etapper under 2018. Projektet innefattar en genomgripande renovering och modernisering av växelvård samt dagvård på plan två samt en förskola med plats för 200 barn på plan ett. Slutredovisning sker under våren 2019.

Ombyggnation av Lugnet äldreboende

Projektering påbörjades i januari 2015 med efterföljande byggstart sommaren 2016. Projektet slutbesiktigades i oktober 2017. Projektet har innefattat byggnation av nytt kök och träffpunkt, utbyggnad med nya boendeplatser, tre nya trygghetsboende, nya administrationslokaler samt allmän renovering. Projektet kommer att slutredovisas under 2018

Ombyggnation av Bäckliden äldreboende

Projektering påbörjades sommaren 2016 med efterföljande byggstart augusti 2017. Projektet beräknas vara klart till hösten 2018. Byggnationen innefattar en ny mötesplats, en utbyggnad med bibliotek och nya administrationslokaler, ny ventilation och att köket byggs om och upprustas. Projektet kommer att slutredovisas under vintern 2019.

Ombyggnation av Tolsjö äldreboende

Projekteringen påbörjades under sommaren 2017, byggnationen planeras startas under augusti 2018

och beräknas vara klart till årsskiftet 2019/2020.

Projektet innebär rivning, nybyggnad av mötesplats, nytt kök, administrationslokaler för äldreboendet och hemvårdsgrupper, ombyggnad och utökning av matplatser för fyra avdelningar på äldreboendet. Projektet kommer att slutredovisas i början av 2020.

Om- och tillbyggnation, Hagaängs förskola

Projektering påbörjades vid årsskiftet 2015/2016. Byggnation startade september 2016 och förskolan överlämnades till verksamheten i augusti 2017. Arbetet innebar en totalrenovering med ingående energibesparingsåtgärder och planerat underhåll. Utöver detta genomfördes också en ändrad layout som innebar tillbyggnad av verksamhetutrymmen med cirka 100 kvadratmeter.

Ombyggnation Wennerbergskolan

Projektering påbörjades maj 2017. Byggarbetena startade oktober 2017. Skolan tar lokalerna i anspråk under februari 2018. Ombyggnationen innebär att skolan får två nya hemvister, ett bibliotek/grupprum samt kapprum och wc.

Ombyggnation, Dalängen (tre NO-salar)

Projektering påbörjades hösten 2017. Byggarbetena började november 2017. Skolan tog lokalerna i anspråk december 2017. Förutom renovering av ytskikt demonterades el-pulpeter. Diskbänk samt belysning byttes ut.

Tillbyggnation, Vänerköket mottagning av lokala råvaror

Projektering startade våren 2017. Byggnation påbörjas februari/mars 2018. Lokalerna förväntas tas i bruk maj 2018. Byggnationen innebär att Vänerkök får två nya kylar samt ett tempererat förråd för mottagning av råvaror från lokala producenter.

Tillbyggnation, Räddningstjänsten larmcentral

Projektering för tillbyggnationen påbörjades under våren 2016. Tillbyggnationen startade på sommaren 2016. De nya ytorna togs i bruk vid årsskiftet 2016/2017. Den nya tillbyggnationen möjliggjorde ombyggnationen av ny larmcentral som påbörjades i januari 2017. Verksamheten tog larmcentralen i drift hösten 2017. Projektet slutredovisas under våren 2018.

Ombyggnation, Margretelunds Fritidsgård

Projektet påbörjades innan semestern 2016 med mark och fasadarbeten. Fritidsgårdsdelen flyttades då till en paviljong på Östbyskolans gård och fritidshemmet flyttade in på Östbyskolan. Invändiga renoveringar och anpassningar åt verksamheten påbörjades i december 2016 och avslutades i augusti 2017 då verksamheten tog lokalerna i bruk.

Till- och ombyggnation, Ågårdens vårdcentrum, Närhälsan rehabmottagning

Projekteringen startade tidig vår 2016. Entreprenaden har varit etappindelad i tre etapper. Etapp 1 - Tillbyggnationen startade under hösten. Tillbyggnationen togs i bruk under våren 2017. Etapp 2 och 3 - ombyggnadsdelarna togs i bruk i december 2017. Tillbyggnationen innehåller expeditioner samt behandlingsrum. Ombyggnadsdelen innehåller behandlingsrum, träningshallar och reception. Projektet kommer att slutredovisas under våren 2018.

Till- och ombyggnation, Räddningstjänsten, omklädningsrum åt Barn & Skola

Projekteringen startade i början av 2017 och fysiska arbeten påbörjades efter semestern 2017. Tillbyggnaden ihop med ombyggd del kommer att innehålla, kapprum, omklädningsrum och förråd. Anpassningar för verksamhetens fasta lekredskap kommer också att utföras. Projektet kommer att stå klart under våren 2018.

Ombyggnation, Räddningstjänsten

Projektering startade under hösten 2017. Ombyggnationen gäller hantering av tvättad slang samt att förbättra hanteringen av kontaminerad utrustning vid ren respektive smutsig zon. Arbetet kommer att påbörjas under våren 2018 och tas i bruk av verksamheten innan semestern 2018.

Ombyggnation, Guldvingens Vårdcentral, Närhälsan

Projektering startade tidigt 2017. Byggnation planeras att starta 2018.

Ombyggnation, utemiljö Ekestubbens förskola

Projektering påbörjades mars 2016. Byggnation påbörjades juli 2017 och projektet avslutades december 2017. Projektet innefattade en upprustning av befintlig utemiljö samt utökad lektyta.

Ombyggnation, Lidåker utemiljö

Projektering mars 2017. Byggnation påbörjades i juni och beräknas avslutas 2018. Modifiering och upprustning av befintlig utemiljö.

Utredning Parketten/Näcken

Utredningen påbörjades våren 2017 och var klar slutet av november 2018. Utredningen innebar att ta fram byggnadsstatus och en uppskattad kostnad för att säkerställa sin nuvarande funktion och verksamheter. Utredningen kommer att slutredovisas i början av 2018.

Återinvesteringar och planerat underhåll

Under 2017 har det utförts cirka 600 olika underhåll- och återinvesteringsåtgärder. Planerat underhåll var budgeterad till 18,6 mnkr, utfallet blev 19,4 mnkr och återinvesteringar var budgeterad till 35,7 mnkr utfallet blev 35,3 mnkr.

Här nedan redovisas de större åtgärderna.	Mnkr
<i>Tömmen Center</i> Byte av fönster, markarbete och renovering invändigt	1,1
<i>Gamla Rådhuset</i> Fasadrenovering	0,7
<i>Stadshuset</i> Renovering av wc-utrymme, målning kontor, renovering av yttertak	0,5
<i>Djurgården</i> Invändig renovering	0,6
<i>Dalängskolan</i> Fasadrenovering och invändig renovering	2,6
<i>Månesköldskolan</i> Fasadrenovering och invändig renovering	0,6
<i>Wennerbergskolan</i> Renovering invändigt, markarbete och dränering	1,5
<i>Östbyskolan</i> Byte av ventilation och invändig renovering	3,3

<i>Fritidsgården Margretelund</i> Fasadrenovering och invändig renovering	2,9
<i>Råda skola</i> Fasadrenovering, byte av fönster, byte av tak och invändig renovering	3,0
<i>Stenhammarskolan</i> Renovering invändigt	0,7
<i>Vinninga skola</i> Fasadrenovering och invändig renovering	1,6
<i>Vinninga Folkets Hus</i> Takrenovering	0,6
<i>Örslösa skola</i> Byte av ventilation och renovering invändigt	2,2
<i>Ågårdens Vårdcentral</i> Underhållsarbeten i samband med om- och tillbyggnad.	15,1
<i>Marielund</i> Lägenhetsrenoveringar	1,2
<i>Solhaga</i> Lägenhetsrenoveringar	0,9
<i>Ljungen</i> Lägenhetsrenoveringar och byte av ventilation/värme	2,2
<i>Bräddegården</i> Lägenhetsrenoveringar och invändig renovering	0,9
<i>Tolsjöhemmet</i> Lägenhetsrenoveringar	0,9
<i>Örslösa, Lugnet</i> Underhållsarbeten i samband med om- och tillbyggnad.	1,3
<i>De la Gardiegymnasiet, Hus E</i> Renovering invändigt	0,6

Återstående budgetmedel för återinvesteringar budgeteras om till 2018 för projekt som inte är färdigställda.

Utfall för underhållsindikatorn (andel värdebehållande underhåll i relation till totalt utfört underhåll) år 2017 är 75 procent. I år är målet uppnått tack vare att det utförts stora underhållsåtgärder med höga värdeparametrar.

Energiinvesteringar

Här nedan redovisas de större åtgärderna.	Mnkr
<i>Margretelunds fritidsgård</i> Energieffektiva åtgärder, i samband med renovering, så som belysningsbyte (LED och närvarostyrning), tilläggsisolering, smart styr, injustering	0,75
<i>Bäckliden äldreboende, Vinninga</i> Energieffektiva åtgärder, i samband med renovering så som ventilationsbyte, smart styr, injustering	3,0
<i>Lugnets äldreboende, Örslösa</i> Energieffektiva åtgärder i samband med renovering så som fönsterbyte, ventilationsbyte, injustering.	1,5
<i>Hagaängs förskola</i> Totalrenovering av förskolan. Energibesparingsåtgärder som genomförts är bland annat att behovsstyrd ventilation installerats, LED-belysning med närvarostyrning, hela värmesystemet injusteras, tilläggsisolering av väggar och tak, nya fönster och dörrar.	7,32
<i>De la Gardiegymnasiet</i> Belysningsbyten lektionssalar och gymnastikhall.	0,45
<i>Ljungen trygghetsboende</i> Byte av ventilationsaggregat, fjärrvärmecentral och värmeinjustering.	0,25
<i>Margretelunds fritidsgård</i> Solcellsinstallation.	0,65
<i>Rudenschöldskolan</i> Byte av belysning i gymnastiksal till LED-armaturer och närvarostyrning.	0,17
<i>Flera objekt</i> Installation av smart styr för driftoptimering.	0,6
<i>Flera objekt</i> Byte av fasad och stolpararmaturer. Flertalet gamla kvicksilverarmaturer har bytts till LED.	0,6
Övriga mindre energiinvesteringar	0,6

Nyckeltal Fastighet (kr/m²)

	redov 2015	redov 2016	redov 2017
Snittkostnad för lokaler med kommunal verksamhet			
Ytor 2017-12-31: 237 500 m²			
Driftkostnader (inklusive stab/fastighetsadm)	270	282	275
Felavhjälpande underhåll (inkl skador o skadegörelse)	26	31	29
Planerat underhåll (inkl myndighet, miljö, tillgänglighet)	165	67	82
S:a driftskostnader	461	380	386
Därutöver tillkommer återinvesteringar (utgift per år, kr/m ²)	42	149	148
<i>I felavhjälpande underhåll ingår skadegörelse, brand o vattenskador</i>	2	1	1
<i>-varav skadegörelse</i>	1	1	0
<i>-varav brand och vattenskador</i>	1	0	1
Ränta och avskrivning kr/m ²	350	291	296
Grundskolans lokaler BRA 72 500 m²			
Driftkostnader	310	308	295
Felavhjälpande underhåll (inkl skador o skadegörelse)	30	38	34
Planerat underhåll ((inkl myndighet, miljö, tillgänglighet)	160	87	33
S:a driftskostnader	500	433	362
Därutöver tillkommer återinvesteringar (utgift per år, kr/m ²)	112	218	258
Förskolelokaler BRA 22 400 m²			
Driftkostnader	297	308	319
Felavhjälpande underhåll (inkl skador o skadegörelse)	22	42	33
Planerat underhåll (inkl myndighet, miljö, tillgänglighet)	429	57	114
S:a driftskostnader	749	407	466
Därutöver tillkommer återinvesteringar (utgift per år, kr/m ²)	0	355	41
Utbildning/Gymnasielokaler BRA 36 500 m²			
Driftkostnader	168	173	179
Felavhjälpande underhåll (inkl skador o skadegörelse)	13	14	14
Planerat underhåll (inkl myndighet, miljö, tillgänglighet)	93	7	21
S:a driftskostnader	274	195	214
Därutöver tillkommer återinvesteringar (utgift per år, kr/m ²)	47	23	17
Äldreomsorgens lokaler BRA 68 000 m²			
Driftkostnader	304	308	308
Felavhjälpande underhåll (inkl skador o skadegörelse)	33	31	32
Planerat underhåll (inkl myndighet, miljö, tillgänglighet)	116	56	152
S:a driftskostnader	453	395	492
Därutöver tillkommer återinvesteringar (utgift per år, kr/m ²)	0	127	213

Genomsnittshyror (kr/m²)	2015	2016	2017
Skollokaler F-6, integr förskolor, ÅK 7-9	776	628	645
Gymnasiet	994	787	813
Förskolor	825	678	707
Externt inhyrda jämförbara lokaler för utbildning*	943	933	954
Vårdcentraler med äldreboende och förskola	934	784	762
Gruppboende LSS	1319	1022	942
Äldreboende/servicelägenheter	828	691	702
Externt inhyrda jämförbara lokaler för äldreboende*	1225	1228	1239

Interna hyror är sänkta 2016 i och med komponentredovisning

*Elkostnaden är inräknad